

БЕЗП'ЯТА

Ірина Володимирівна
bezpyata@gmail.com

УДК 339.727.22

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

FEATURES INVESTMENT POLICY IN THE AGRICULTURAL SECTOR

кандидат економічних наук, доцент, докторант, Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто особливості інвестиційної політики, її роль у сучасних умовах господарювання, визначені основні важелі державного регулювання формування інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки.

В статье рассмотрены особенности инвестиционной политики, ее роль в современных условиях хозяйствования, определены основные рычаги государственного регулирования формирования инвестиционного климата в аграрном секторе экономики.

The article deals with the peculiarities of investment policy and its role in the current economic conditions, the basic levers of state regulation of its investment climate in the agricultural sector.

Ключові слова: інвестиції, інвестування, інвестиційна політика, державне регулювання, аграрний сектор економіки

Ключевые слова: инвестиции, инвестирование, инвестиционная политика, государственное регулирование, аграрный сектор экономики

Keywords: investments, investing, investment policy, state regulation, agricultural sector

ВСТУП

Однією з актуальних проблем розвитку аграрного сектора економіки України в сучасних умовах є забезпечення сільського господарства необхідними фінансовими та матеріальними ресурсами, основним джерелом яких являються інвестиції. На даний час Україна перебуває в інвестиційній кризі, яка характеризується зниженням інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання через низький рівень активності інвесторів. Причиною цьому є несприятливий інвестиційний клімат в країні, що в свою чергу виник через нестабільне та надто ризиковане економічне становище країни.

В аграрному секторі економіки України в умовах дефіциту інвестиційних ресурсів та обмежених можливостей державної підтримки інвестування та наявності високого рівня ризиків для проведення інвестиційної діяльності, інвестиційна політика держави має бути спрямована на впровадження дієвих механізмів стимулювання залучення вітчизняного й іноземного капіталу та створення ефективної системи управління інвестиційними процесами в аграрному секторі економіки.

Багато вчених-економістів присвятили свої дослідження вивченням питання інвестування в сільське господарство, серед них відмічаємо праці таких вчених як: М.В. Брик, Г.Є Павлова, А.А. Пересада, П.І. Гайдуцький, Г.Б. Іваницька, В.І. Касянюк, М.І. Кисіль, М.Ю. Коденська, Г.М. Підлісецький, М.П. Сорока та інші. Але реалії сьогодення потребують постійних коректив та запровадження нових методів щодо особливостей

державної інвестиційної політики в аграрному секторі економіки.

МЕТА РОБОТИ

Метою даної статті є вивчення особливостей інвестиційної політики в аграрному секторі економіки, визначення основних проблем залучення інвестицій та надання пропозицій щодо формування інвестиційної політики в аграрному секторі економіки України.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною основою та інформаційною базою публікації є матеріали періодичних видань, праці вчених-економістів, Internet-ресурси, нормативно-правові акти. При проведенні дослідження використано методи системного аналізу, синтезу та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інвестиційну політику доцільно розглядати як комплекс заходів щодо підвищення рівня залучення наявного інвестиційного потенціалу до процесу відтворення, створення оптимальних умов для вкладення інвестицій, забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни на основі використання перспектив здійснення спільної інвестиційної діяльності держави та приватних суб'єктів підприємницької діяльності.

Разом з тим, досліджуючи сутність державної інвестиційної політики, необхідно пам'ятати, що вона є складовою економічної політики держави, яка спрямована на врегулювання інвестиційних процесів у країні. У цьому сенсі показовим є таке визначення даного поняття: державна інвестиційна політика –

складова економічної політики, що проводиться державою у вигляді становлення структури та масштабів інвестицій, напрямів їх використання, джерел отримання інвестиційних ресурсів [4].

Сільське господарство є тією продовольчою галуззю національної економіки, стан якої прямо пропорційно залежить від коштів, вкладених у її розвиток, а саме – від інтенсивності інвестиційної діяльності. Саме активна державна інвестиційна діяльність в аграрному секторі є запорукою його стабільного розвитку та результативності.

У науковій літературі значна увага приділяється різним підходам до формування інвестиційної політики. Проте практично всі згодні, що повна відмова від державного інвестиційного забезпечення сільськогосподарського товаровиробника не можлива через його галузеві особливості. Разом з тим є різні точки зору на ступінь інвестиційної підтримки аграрного сектору з боку держави, коли мова йде про його основні складові, їх залежність та пріоритетність розвитку на кожному етапі.

Головна функція держави у ринковій економіці – не здійснення капітальних вкладень у виробництво (окрім галузей, пов'язаних з національною безпекою або з наслідками кризи), а створення умов для залучення інвестицій, виконання ролі гаранта стабільності вкладень та отримання доходів. Держава мусить регулювати інвестиційний процес на правовій

основі. Державна політика повинна стати одним із вирішальних чинників економічного регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі.

За макроекономічне сприяння інвестиційної діяльності відповідає система органів державної влади, у розпорядженні якої є важелі прямої дії у вигляді централізованих державних капітальних вкладень в об'єкти загальнодержавного значення, розвиток державного сектора економіки, так і непрямі засоби регулювання інвестиційного середовища за рахунок грошово-кредитної, бюджетної (фінансування окремих загально-державних програм стратегічного характеру, дотації, субсидії тощо), антимонопольної та амортизаційної політики [3].

Як основну причину кризи сільськогосподарського виробництва багато економістів називають, перш за все, ослаблення ролі державного регулювання і підтримки агропромислового комплексу. Загалом у розвинених країнах, навпаки, посилюється значення державної підтримки агропромислового комплексу. Витрати на реалізацію аграрної політики у вигляді прямої і непрямой підтримки постійно зростають, як це стверджує практика країн-ЄС.

Загальну схему важелів державного регулювання умов інвестування в аграрному секторі економіки представлено на рисунку 1.

Рисунок 1. Важелі державного регулювання умов інвестування в аграрному секторі економіки [1]

Грошово-кредитна політика держави впливає на інвестиційні умови, регулюючи грошовий обіг і роботу банківської системи, яка, по суті, репродукує збільшення коштів в економічній системі не завжди

на еквівалентній основі щодо сільськогосподарської галузі. До основних інструментів грошово-кредитного регулювання слід віднести:

- норми страхових резервів, які зобов'язані мати

комерційні банки й тим самим відволікати певну частину своїх коштів від активного використання для кредитування та інвестування;

- облікова ставка Національного банку, за якою останній продає кредитні ресурси комерційним банкам, збільшуючи чи зменшуючи обсяги кредитних джерел для фінансування інвестицій;

- операції із державними цінними паперами (ЦП) на відкритому ринку. Встановлюючи вигідні умови (у вигляді ціни чи дивідендів) для своїх ЦП, держава стимулює їх купівлю юридичними та фізичними особами і цим зменшує кількість вільних грошей, які можуть бути використані для фінансування інвестицій через банківську систему [2].

Слід зазначити, що особливості поточної нестабільної (кризової) економічної ситуації обмежують масштаби участі комерційних банків в інвестиційній діяльності. На цей процес впливає низка чинників: протиріччя між ставками процента і ризиками надання позик, відсутність достатніх резервів під зростаючі кредитні ризики. У світовій практиці довгострокові кредити, як найбільш надійні, мають ставки процента нижчі, а в Україні вони відносяться до найбільш ризикових. У банків існує високодохідна альтернатива вкладень у державні короткострокові облігації, а також можливість використання їх в інших прибутковіших короткострокових операціях. Ринок корпоративних ЦП України розвинений недостатньо, і вкладення в акції та облігації акціонерних товариств, зокрема сільськогосподарських, на нинішньому етапі розвитку економіки вважаються банками неліквідними [5].

Отже, стосовно механізму підвищення частки довгострокового кредитування доцільно прийняти низку заходів: зменшити податки на прибуток від довгострокових кредитів, які спрямовуються в аграрний сектор; встановити, що банки в яких частка цих інвестиційних кредитів перевищує певну межу, отримують додаткові податкові пільги тощо [5]. Іншими словами необхідно не декларувати економічні реформи в банківській сфері, аграрній сфері, а забезпечити їх реалізацію.

Для стимулювання інвестиційної діяльності банків доцільно застосовувати лізингові схеми кредитування, які у свою чергу вирішують значною мірою проблему старіння МТБ та застави майна підприємств, що особливо актуально в аграрному секторі.

Враховуючи досвід різних країн щодо організації кредитування сільськогосподарських товаровиробників, ми вважаємо, що кредитна політика для підприємств цієї сфери повинна включати:

- пільгове кредитування сільськогосподарських виробників, яке передбачає збільшення частки довгострокових кредитів, зниження відсоткових ставок, розвиток заставних операцій, як однієї з форм державного пільгового кредитування;
- розвиток аграрного кредиту за такими напрямками, як: кредитування виробників безпосередньо із державних джерел через механізм заставних операцій;
- розвиток іпотечного кредитування у

комерційній системі банків: створення селянських кооперативних кредитних установ, інтегрованих структур.

Одним з напрямів активізації інвестиційної діяльності у сільському господарстві розвинутих країн є стимулюючий механізм оподаткування, який включає податки на прибуток (чистий дохід) корпорацій; нерухомість, зокрема землю; капітал, що інвестується, або приріст основного капіталу; додану вартість; соціальне страхування найманої робочої сили та акцизи. Не зважаючи на такий широкий перелік, сумарно ці податки складають від 2,5 до 6% всіх фермерських витрат, із яких близько половини припадає на два податки: з прибутку і на нерухомість. Багато у чому це пояснюється наданням податкових пільг, завдяки яким фіскальні функції податків зведені до мінімуму. Проведення реформ податкової системи, що передбачають пільги у розвинених країнах, сприяють активному податковому стимулюванню розвитку НТП, що вимагає додаткових капітальних вкладень.

Бюджетні важелі – це встановлена державою система різних видів податків, пільг, що практично створюють таку систему перерозподілу доходів підприємств і громадян країни, яку держава вважає оптимальною для формування прибуткової частини бюджету та збереження у підприємств і підприємців ринкових стимулів до роботи та отримання прибутків. Видатки і витрати бюджету, а також бюджетні кредити є вагомим засобом формування сукупного попиту, а через нього – стимулювання інвестицій взагалі та їх міжгалузевої структури. Навіть система соціальних бюджетних програм (не кажучи вже про прямі бюджетні інвестиції у державний сектор) впливає на структуру попиту, тому що соціальні виплати із бюджету отримують люди, які мають витратити їх на ринку споживчих товарів, а це у свою чергу стимулює виробництво, торгівлю та відповідні інвестиції для цього [6].

Великого значення набуває проведення антимонопольної політики, яке доцільне не тільки у галузях, які є природними монополіями, а також відносно галузевих і локальних монополістів, що постачають продукцію для сільськогосподарських підприємств і тих, що купують у них.

На нашу думку, в умовах України антимонопольна політика повинна запобігати подальшій монополізації в суміжних з аграрним виробництвом галузях. У цій ситуації доцільні тактичні заходи з реального обмеження прибутковості підприємств-монополістів (зокрема, сировинного і заготівельного характеру) через встановлення ними справедливих максимальних відпускних і мінімальних закупівельних цін. Тут, звичайно, слід розробити критерії віднесення посередницьких і переробних підприємств до категорії монополістів, а також розрахувати обґрунтоване співвідношення між закупівельними і відпускними цінами у кожному окремому випадку [6].

Важливу роль у системі державного регулювання інвестиційних процесів у сільському господарстві мають зіграти механізми встановлення мінімальних

гарантованих цін, державних заставних та інтервенційних операцій на продовольчому ринку.

Як відомо, практика показує недосконалість механізму ціноутворення в аграрному секторі. Ціна, як важливий елемент економічного механізму, виконує функцію фінансового регулятора і повинна забезпечувати еквівалентність обміну між аграрним та іншими секторами економіки. Тому необхідно підтримувати ціни на рівні нижньої межі коливань середніх ринкових цін із метою захисту ринку від передбачених кон'юктурних цінових коливань [6].

ВИСНОВКИ

Отже, в основу інвестиційної політики держави в аграрному секторі економіки мають бути покладені принципи активно-пасивного державного регулювання, вираженого в основному у державній фінансовій підтримці підприємств сільського господарства і машинобудування для аграрного сектора, ціновій, антимонопольній, амортизаційній політиці, розвитку інфраструктури аграрного ринку, становленні іпотечних відносин тощо.

Список використаних джерел

1. Галушко В.П. Методологічні та практичні аспекти рівня державної підтримки сільськогоспо-

дарських товаровиробників / В.П. Галушко, А.Д. Діброва, Л.В. Діброва // Економіка АПК. – 2008. – №3. – С. 3-11.

2. Касич А.О. Вплив бюджетно-податкової політики на інвестиційно-інноваційну активність підприємств / А.О. Касич // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №11. – С. 144–152.

3. Ланченко Є.О. Формування і реалізація інвестиційної політики в аграрному секторі економіки України / Є.О. Ланченко // Агроінком. – 2005. – №11-12. – С. 59-64.

4. Марцин В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України / В. Марцин // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №5 (71). – С.52-53.

5. Непочатенко О.О. Державна підтримка підприємств АПК через удосконалення системи кредитування / О.О. Непочатенко // Економіка АПК. – 2008. – №8. – С. 95-100.

6. Плеханов Д.О. Наукове забезпечення державного управління агропромисловим виробництвом в Україні: дис. доктора екон. наук: 25.00.02 / Плеханов Дмитро Олександрович. – К., 2010. – 475 с.